

Формування освітнього простору полілінгвістичної гімназії

Надія АНАНЬЄВА,

кандидат педагогічних наук,
заступник директора Першої міської гімназії м. Черкас

Нині пріоритетним напрямом розвитку в нашій країні визнано інтеграцію до європейської й світової спільноти, здійснюється модернізація освіти в контексті європейських вимог, вживаються заходи з метою практичного приєднання до Болонського процесу. Відповідно вивчення кількох іноземних мов та отримання полікультурної освіти в загальноосвітньому навчальному закладі набувають великого значення. Розглянемо досвід впровадження цих ідей на прикладі діяльності Першої міської гімназії м. Черкас.

Полікультурну освіту ми розуміємо як процес і результат полікультурного розвитку та поведінки особистості, яка зможе повноцінно жити у багатомовній спільноті. Тобто учень отримує такий рівень навченості та вихованості, який дає йому змогу розвиватися в освітньому, соціальному і культурологічному аспектах, усвідомлювати своє національне коріння і поважати інші культури. Зміст полікультурної освіти у полілінгвістичній гімназії базується на новому підході до змісту шкільної освіти, орієнтованому на гуманізацію і демократизацію шкільного життя, що дає можливість впроваджувати методологічні основи і технології плекання Людини Культури [1].

Відповідно до соціального замовлення суспільства на конкурентоспроможну особистість, здатну жити в багатомовній спільноті, яка володіє ключовими компетентностями (соціальною, полікультурною, комунікативною та ін.) та вміннями творчо розв'язувати життєві проблеми й завдання, постає потреба в модернізації гімназії як полілінгвістичного загальноосвітнього навчального закладу.

Полілінгвістична гімназія – це державний загальноосвітній навчальний заклад, який здійснює свою діяльність відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 778, постанов Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, рішень місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, концепції діяльності полілінгвістичної гімназії, моделі полілінгвістичної гімназії, власного статуту.

Полілінгвістична гімназія вирізняється певними особливостями, серед яких – навчання, виховання і розвиток гімназистів в оптимальному режимі;

орієнтація старшокласників на вивчення країнознавства, правознавства, історії, економіки, менеджменту, філософії, культури, екології, соціології, психології тощо на основі знання кількох іноземних мов; високий рівень забезпечення профільності навчання; функціонування системи полілінгвістичної і полікультурної діяльності; можливість обирати вивчення інших іноземних мов; навчання іноземних мов у мультимедійному центрі; наявність суботньої школи для дітей віком 4–5 років з метою забезпечення раннього вивчення іноземних мов.

Особливої уваги в полілінгвістичній гімназії потребує проектування в ній освітнього простору, який визначається як «багатовимірний педагогічний реальність, у якій людина зустрічається та взаємодіє з її елементами – носіями культури, у результаті чого відбувається їх освоєння і пізнання» [5].

Проектування освітнього простору в закладі освіти має ураховувати його місію. Наприклад, беручи до уваги, що місія закладу освіти – створення полілінгвістичної гімназії міжнародного рівня на основі інноваційної діяльності й громадянського виховання; навчання, виховання та розвиток компетентного, конкурентоспроможного випускника, який володіє іноземними мовами та зорієнтований на певну сферу діяльності, здатний навчатися впродовж життя, об'єктом проектування було обрано полілінгвістичний освітній простір у гімназії.

Визначено принципи роботи колективу з розроблення моделі полілінгвістичного освітнього простору в гімназії: відкритість, гуманізація, полілінгвістичне і полікультурне формування особистості, інноваційність, міжнародне співробітництво.

Відповідно було визначено мету діяльності полілінгвістичної гімназії, яка полягає у проектуванні полілінгвістичного освітнього простору, що сприятиме формуванню полілінгвістичної і полікультурної особистості, здатної жити у глобалізованій

багатомовній спільноті, та завдання, основними з яких є: забезпечення вищого рівня підготовки учнів; виховання в гімназистів національної самосвідомості, поваги до своєї країни, її мови та культури; формування культури сприйняття глобалізованої, багатомовної спільноти; забезпечення високого рівня громадянської освіти й виховання, полілінгвістичного та полікультурного розвитку особистості; застосування новітніх освітніх технологій.

Ми підтримуємо думку В.Пікельної, що шкільна модель є ефективним інструментом аналізу ситуації і проблем у школі [3, с. 113–114]. На нашу думку, саме впровадження моделі з урахуванням особливостей навчального закладу забезпечує можливість проектування його ефективної діяльності, якісного розв'язання проблем і отримання позитивних результатів. Головну умову моделювання ми вбачаємо в чіткому уявленні про цілі і завдання діяльності полілінгвістичної гімназії. Тому в своїй роботі з розроблення моделі полілінгвістичного освітнього простору в гімназії педагогічний колектив керувався концепцією та моделлю діяльності полілінгвістичної гімназії, програмою освітньої діяльності полілінгвістичної гімназії, моделлю науково-методичного забезпечення діяльності полілінгвістичної гімназії, принципами побудови рівнево-функціональної структури управління полілінгвістичною гімназією, програмою науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур», положенням про Центр полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва та положенням про рейтингове оцінювання діяльності учнів полілінгвістичної гімназії.

Спираючись на дослідження А.Цимбалару, педагогічний колектив розробляв модель полілінгвістичного освітнього простору в гімназії на основі концептуальної моделі проектування освітнього простору в загальноосвітньому навчальному закладі, яка ґрунтується на чотирьох концептах, а саме: діяльнісному, організаційному, змістовому і часовому [4; 5].

Діяльнісний концепт розкриємо на прикладі діяльності гімназистів. У моделі, окрім навчальної, передбачається проектна і науково-дослідна діяльність школярів. Організація визначених видів діяльності відбувається шляхом *індивідуалізації, соціалізації та інтеграції*.

Індивідуалізація забезпечує особистісно орієнтований підхід. Так, щороку до гімназії зараховуються учні, які прибули з різних навчальних закладів України, далекого і близького зарубіжжя. Усі вони мають можливість навчатися за індивідуальними планами і програмами. Обдаровані гімназисти, які є призерами міських й обласних учнівських олімпіад, мають право навчатися за індивідуальними планами протягом кількох тижнів. Учні – спортсмени обласного, всеукраїнського і міжнародного рівнів мають можливість для реалізації індивідуальної траєкторії навчання та виховання. У полілінгвістичній гімназії діє програма підтримки

обдарованих дітей. Вона охоплює такі складові: створення електронної бази даних обдарованих дітей, організація персональних виставок на експозиційному стенді; діяльність Центру конфліктології; проведення гімназійного конкурсу «Учень року»; друкування збірок творів обдарованих учнів; запровадження системи вільного відвідування уроків на певний період та дня самостійної роботи для старшокласників. Розвиток творчих здібностей учнів, їх полілінгвістичне і полікультурне спрямування здійснюється на заняттях шкільних гуртків, музично-театральної студії, під час підготовки і проведення загальношкільних свят, конкурсів, фестивалів, на засіданнях клубів тощо.

Пріоритетними у розвитку життєвих компетентностей учнів є орієнтація на культурну спадщину українського народу та світової спільноти, формування гуманістичного світогляду духовно багатой особистості, що сприяє їх соціалізації. У цьому контексті діяльність полілінгвістичної гімназії спрямовується на створення гімназістам ситуації життєвого успіху; виявлення і розвиток індивідуальних здібностей й обдарувань, формування перспектив їхнього життєвого шляху; посилення мотивації до самоосвіти та самовдосконалення, надання всіх можливостей для підтримки ініціатив гімназистів; забезпечення свободи вибору ними сфери навчальної і позакласної діяльності.

Випускник полілінгвістичної гімназії має бути гнучким та мобільним, компетентним та конкурентоспроможним, здатним до вибору численних альтернатив; уміти інтегруватись у динамічне суспільство; володіти сформованою полікультурною компетентністю, критичним мисленням; уміти приймати нестандартні рішення і нести за них відповідальність; уміти працювати в команді, легко адаптуватись у новому навколишньому середовищі та знаходити вихід із конфліктних ситуацій тощо. Самовизначення особистості випускника є стратегічною метою системи навчально-виховної роботи у полілінгвістичній гімназії. Якості випускника гімназії не є статичними, вони динамічні й охоплюють різні аспекти особистості.

Крім проведення традиційних виховних заходів, у полілінгвістичній гімназії відзначається День рідної мови, Європейський день мов, День російської мови, День англomовних країн, День франкофонії, День іспанізації, День німецької мови, проводиться фестиваль «Діалог культур».

У гімназії активно діє соціально-психологічна служба, завданням якої є насамперед інтеграція до повноцінного шкільного життя новоприбулих учнів із різних шкіл України, близького і далекого зарубіжжя, сиріт, дітей із неповних та кризових сімей. Представники цієї служби впроваджують різні методи громадського виховання, серед яких соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні брейнринги, зустрічі з успішними людьми тощо. Вони допомагають учням досягати соціальної компетентності шляхом залучення до підготовки заходів

виховного характеру, здійснення самоврядування у гімназії, проведення тематичних виховних годин, створення творчих груп учнів за інтересами.

Усі заходи соціально-психологічної служби гімназії спрямовані на полікультурне та громадянське виховання гімназистів, розвиток їхніх нахилів, талантів та обдарувань. Основні види діяльності соціально-психологічної служби у гімназії: діагностичне, профілактичне, соціально-психологічне консультування, просвітницька діяльність.

Організаційний концепт моделі полілінгвістичного освітнього простору в гімназії передбачає такі основні види організації навчально-пізнавальної діяльності гімназистів, як колективне, групове, парне та індивідуальне навчання. У навчально-виховному процесі гімназії використовуються різноманітні форми навчальних занять: уроки, лекції, семінари, практичні і лабораторні заняття, групові та індивідуальні консультації тощо. Форми проведення занять для учнів у процесі впровадження програми науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур» також урізноманітнено: від уроків-конференцій до географічних ігор, літературних вікторин, уявних подорожей тощо. Для старшокласників – дебати, диспути, творчі конкурси, проекти країнознавчого характеру.

У полілінгвістичній гімназії перевага надається застосуванню активних (комунікативного підходу до вивчення мов, особистій участі гімназистів у роботі Центру дитячої дипломатії, шкільному міжнародному театрі тощо) та інтерактивних методів навчання (взаємодії з носіями мови, вчителями країн, мови яких вивчаються, відомими людьми з різних країн, участі у дебатах тощо). Активні методи сприяють подоланню байдужого, формального ставлення учнів до навчання. Стимулювання творчого застосування знань, самостійності у роботі, діалогу робить дітей суб'єктами навчального процесу. Інтерактивні методи ми розуміємо як такі способи організації навчання, які створюють передумови для взаємодії, забезпечують відчуття власної успішності у навчанні, інтелектуальної спроможності та є особливо важливими для формування полілінгвістичної культури учнів. Саме впровадження методу проєктів, інтерактивних, комунікативних, групових методів у навчально-виховний процес гімназії сприятиме формуванню якостей і компетенцій особистості випускника полілінгвістичної гімназії.

Організаційним концептом моделі полілінгвістичного освітнього простору в гімназії передбачено використання певних педагогічних технік («Мозкового штурму», дискусії, дебатів, ділової гри, «Кола ідей», діалогів, рольової гри, «Дерева рішень», граматичних, фонетичних, лексичних ігор, «Саду надій», «Снігової грудки», інтерв'ю тощо), методик (розвитку спонтанного мовлення учнів (французька мова); розвитку ситуативного мовлення (англійська мова); розвитку монологічного мовлення учнів із опорою на схеми та знаки (німецька мова); використання інтерактивної дошки для розвитку

мовленнєвих навичок учнів (іспанська мова); інтерактивного навчання учнів на уроках іноземних мов та суспільно-гуманітарного циклу; розвитку критичного мислення в учнів) і технологій (особистісно орієнтованої; розвивального навчання; формування творчої особистості; інтерактивного навчання; розвитку критичного мислення; життєтворчості особистості; комп'ютерно-інформаційних; ігрових тощо).

Безпосередньо колективом гімназії були розроблені такі технології:

а) для організації діяльності учнів: рейтингового оцінювання діяльності учнів, яке охоплює академічний, олімпіадний, науково-дослідний, полілінгвістичний і полікультурний, екологічний, громадський, громадянський, естетичний і фізичний компоненти; формування комунікативної, полілінгвістичної культури та навичок проєктної діяльності (спілкування зі своїми однолітками з країн, мова яких вивчається, під час навчальних обмінів; іншомовне спілкування з учителями та носіями мови під час проведення ними уроків та бесід у гімназії; участь учнів у роботі гімназійних центрів; у проєктній роботі класу, школи, міста, регіону тощо);

б) для організації діяльності вчителів: формування професійно-фахової компетентності вчителів за параметрами: соціокультурні і країнознавчі знання, володіння комунікативним методом навчання мови тощо; розвитку їх творчого потенціалу: становлення полілінгвістично і полікультурно розвиненої особистості та формування вмінь навчати учнів з урахуванням цінностей своєї й іншомовної культур тощо; поетапного управління науково-методичною роботою вчителів; створення системи виховної роботи у гімназії;

в) для організації діяльності керівників гімназії: формування педагогічних умов діяльності гімназії та перевірки ефективності їх реалізації, яка забезпечується сукупністю культурологічних, науково-методичних, матеріально-технічних та санітарно-гігієнічних аспектів.

Безперечно, важливе значення має і застосування інформаційних освітніх технологій. Завдяки використанню ресурсів Інтернету створюється можливість активно розвивати здатність учнів до спілкування рідною та іноземними мовами, а також комунікативність та групову активність.

Організаційним концептом моделі передбачено також використання певних засобів навчання. Так, гімназисти повинні мати можливість навчатися за національними й автентичними паперовими і електронними підручниками. Для полілінгвістичної гімназії пріоритетними засобами навчання є навчально-методичні комплекси з різних предметів, а також електронні засоби навчання, інтерактивна дошка тощо.

Враховання *змістового концепту* моделі полілінгвістичного освітнього простору в гімназії дало змогу розробити навчальний план та здійснити відбір відповідних програм, курсів і навчальної

літератури. Так, полілінгвістична гімназія працює за експериментальним робочим навчальним планом, погодженим з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. Для старшокласників запроваджуються інтегровані курси «Математика» і «Природознавство», які формують у гімназистів математичні здібності та цілісні уявлення про навколишній світ, що живе і розвивається за єдиними фундаментальними законами природи. Гімназія має право визначати зміст варіативної частини експериментального робочого навчального плану, саме тому гімназійний компонент спрямовано на формування полілінгвістичного та полікультурного освітнього простору особистості у гімназії, задоволення пізнавальних інтересів гімназистів, розвиток їхніх обдарувань, нахилів і талантів. Перелік спецкурсів, предметів за вибором і факультативів визначається з урахуванням бажань учнів та їхніх батьків, соціального замовлення міста та регіону, забезпечення профільного навчання.

Щодо програм зазначимо, що у гімназії запроваджується наша авторська програма науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур», розробляються, апробуються та затверджуються авторські програми з предметів, курсів за вибором, спецкурсів і факультативів, які забезпечують полікультурність та полілінгвістичність освітнього простору в гімназії.

Також змістовим концептом моделі полілінгвістичного освітнього простору в гімназії визначаються такі складові суспільно-гуманітарного профілю на III ступені навчання (без базових загальноосвітніх предметів, обов'язкових для всіх):

1. Профільні предмети: англійська мова, друга іноземна мова, англійська граматики, українська мова і література, історія, правознавство, філософія, практичне право.

2. Доповнення профільних предметів (факультативи, спецкурси): українське ділове мовлення, країнознавство, країнознавство англійських країн, українознавство, зарубіжна література, англійська література, американська література, антична культура, поетика, міжнародні відносини.

3. Елективні предмети англійською мовою (гуманітарний напрям): машинопис, ділова англійська мова.

4. Елективні предмети українською мовою (супільний напрям): психологія, економіка, соціологія, правознавство, європейський вибір, міжнародне право, міжнародні відносини; англійською мовою: прикладна економіка, екологія, технічний переклад.

5. Спецкурси та гуртки: латинська мова, розмовна німецька мова, італійська, польська мова, розмовна іспанська мова, розмовна французька мова, японська мова, граматики англійської мови.

Отже, впровадження авторських програм навчальних предметів, спецкурсів, факультативів, а також авторського робочого плану в гімназії забезпечує формування полілінгвістичного і

полікультурного освітнього простору гімназистів; навчання, виховання і розвиток полілінгвістично і полікультурно спрямованого, компетентного випускника гімназії, який володіє іноземними мовами, зорієнтованого на певну сферу діяльності та здатного навчатися впродовж життя.

Часовим концептом моделі передбачений режим оптимальних умов, сприятливий для здоров'я та розвитку учнів. Оптимальний режим допомагає забезпечувати умови для формування таких освітніх середовищ, як навчальне (робота у проектних групах та науково-дослідному центрі; участь у гуртках із метою вивчення третьої або четвертої іноземної мови; індивідуальні консультації у вчителів із різних предметів під час великої перерви (40 хв)) та розвивальне (спілкування з учителем з метою поглиблення знань з улюбленого предмета; участь у заняттях гуртків і клубів, роботі Центру дитячої дипломатії; підготовка до дебатів та культурних заходів).

Також ефективним є проведення бінарних уроків англійської мови, другої іноземної мови, вивчення літератури англійських країн, курсу англійської граматики та елективних предметів українською й англійською мовами, технологій. Така форма організації занять забезпечує цілісність сприйняття навчального матеріалу, допомагає виокремлювати суттєву інформацію, визначає логічну послідовність формування головних понять, допомагає зменшити обсяг домашніх завдань. Для учасників III–IV етапів всеукраїнських учнівських олімпіад, III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів-членів МАН вводиться вільне відвідування уроків на певний термін.

Окремо зупинимось на характеристиці виховного середовища гімназії, яке ми розглядаємо як складову моделі полілінгвістичного освітнього простору в закладі освіти. Воно формується за такими напрямками: національне виховання, громадянське виховання, розвиток інтелектуальних здібностей, розвиток творчих здібностей, полікультурне виховання, екологічне виховання, дозвілля – і забезпечується такими технологіями: вивчення особистості учня, розвитку полілінгвістичних та полікультурних якостей учня, проектного самоздійснення, науково-дослідного пошуку, колективного творчого виховання, розвитку творчої особистості, рейтингового оцінювання діяльності учнів. Особливістю виховної роботи у гімназії є впровадження програми науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур» у навчальну, виховну й позакласну діяльність, дотримання календарно-тематичного планування виховних годин і позакласної роботи.

Основні принципи виховної роботи у полілінгвістичній гімназії: органічне поєднання навчання й виховання, національного і громадянського виховання, полілінгвістичний і полікультурний розвиток особистості, залучення учнів до розгалуженої мережі гуртків та клубів, які забезпечують різні види творчої діяльності; забезпечення умов для

збереження фізичного та психічного здоров'я гімназистів. Творчість учня помічається і цінується.

Учителі й учні беруть активну участь у міжнародних програмах, проектах, конкурсах, конференціях. Гімназія підтримує міжнародну програму партнерства шкіл. Особлива увага приділяється організації і проведенню міжнародних навчальних обмінів. Центр полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва запрошує носіїв мови та вчителів з країн, мови яких вивчаються; проводяться спільні уроки та позакласні заходи. З метою розширення міжнародних контактів, а також участі у міжнародних проектах учителі й учні користуються електронною поштою, Інтернетом, проводять відеоконференції.

Учителі іноземних мов гімназії є членами міжнародних освітніх організацій. Вони беруть участь у міжнародних конференціях, семінарах, тренінгах. Вчителі мають можливість підвищувати свій фаховий рівень і стажуватися під час перебування в зарубіжних країнах. Вони активно співпрацюють з Американськими радами з міжнародної освіти, Британською радою, Гете-Інститутом, Французьким культурним центром.

Ефективність розроблення і впровадження моделі полілінгвістичного освітнього простору в гімназії забезпечується власною філософією організації управління. Здійснюються три рівні педагогічного управління: стратегічне, технологічне й особистісне, які знайшли відображення у таких напрямках діяльності гімназії: 1) концентрація зусиль на досягненні стратегічної мети гімназії; 2) якісне кадрове забезпечення діяльності гімназії; 3) орієнтація на полілінгвістичну та полікультурну особистість; 4) створення системи психолого-педагогічного супроводу особистості; 5) формування культури взаємин між учителями та учнями; 6) моніторинг рівня успішності учнів та їхньої вихованості; 7) рейтингове оцінювання діяльності учнів.

Діючою моделлю управління полілінгвістичною гімназією є державно-громадська, яка передбачає врівноваження впливу державних та громадських чинників на стан і перспективи діяльності гімназії. Для державно-громадської системи управління гімназією характерні значний вплив батьківського колективу на її діяльність, а також дієвість загальногімназійної конференції, ради гімназії, науково-методичної ради, учнівського парламенту, благодійного фонду. Саме така система гімназійного самоврядування дає можливість координувати державні й громадські фактори в управлінні навчальним закладом, забезпечувати контроль громадськості за діяльністю адміністрації, визначати відповідальність за прийняття колегіальних рішень і в цілому демократизувати управління.

Особливе значення в управлінні полілінгвістичною гімназією має гуманістичний підхід. Полікультурна освіта, на нашу думку, ґрунтується на ідеї гуманізації, яка забезпечує насамперед партнерські

стосунки між вчителем і учнем. Саме формування таких стосунків сприяє розвитку в учнів здатності бути толерантними як у взаєминах з однолітками і вчителями у навчальному закладі, так і в цілому в суспільстві. Ідею формування толерантних якостей учнів можна реалізувати за умови гуманізації всього навчально-виховного процесу, наповнення його ідеями толерантності та здатності вчителя адаптуватися до суспільно значущих освітньо-ціннісних пріоритетів учнів.

З метою демократизації відносин учасників навчально-виховного й управлінського процесів розроблено рівнево-функціональну структуру управління полілінгвістичною гімназією, яка має чотири рівні. Перший рівень управління – це загальногімназійна конференція як вищий орган громадського самоврядування. Другий – рада гімназії, її керівництво, керівник Центру полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва, президент учнівського парламенту, голова благодійного фонду.

Важливе місце в управлінні полілінгвістичною гімназією посідає Центр полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва, до складу якого входять директор, заступники директора, найактивніші та найзацікавленіші представники учительського, учнівського та батьківського колективів і місцевої громади. Центр виконує один із найважливіших аспектів управлінської діяльності гімназії – культурологічний. Він організовує та підтримує міжнародну програму партнерства шкіл, запрошує відомих людей із різних країн світу для зустрічей і спілкування з учителями й учнями, сприяє організації та проведенню міжнародних навчальних обмінів тощо.

На третьому рівні управління гімназією ключовою ланкою є науково-методична рада, до складу якої входять представники адміністрації, керівники методичних комісій, викладачі місцевих вищих навчальних закладів, психолог. Раду очолює заступник директора з науково-методичної роботи. Науково-методична рада є дорадчим органом педагогічної ради гімназії, який має право розробляти положення, інструкції, методичні рекомендації. План роботи науково-методичної ради є складовою річного навчального плану гімназії. Науково-методична рада планує, координує, спрямовує всю експериментальну науково-методичну роботу в гімназії щодо підвищення кваліфікації вчителя в галузі методики викладання предмета; забезпечення теоретичної, методологічної, полікультурної, загальнокультурної, психологічної підготовки вчителя; впровадження нових освітніх технологій; підвищення ефективності науково-методичної роботи в цілому.

Четвертий рівень управління представлений Центром дитячої дипломатії (ЦДД), який є добровільною дитячою організацією, що об'єднує учнів середньої і старшої ланки навчання. Голова ЦДД входить до складу Центру полілінгвістичного і

полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва. ЦДД підпорядковані група «Екологія», клуб ЮНЕСКО, клуб культури миру, клуб інтелектуальних зустрічей; редакції шкільної газети «Гімназист» і комп'ютерної газети «Альтернатива». Педагог-організатор, який теж входить до складу Центру полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва, опікується роботою дитячої організації «Долоні», члени якої піклуються про дітей-інвалідів та вихованців дитячих будинків. Ця дитяча організація складається з блоків: «Інформаційний», «Обереги», «Вертикаль», «Арфа», «Гарт». На чолі кожного блоку працюють координатори, обрані з числа членів організації.

Значну роботу з організації самоврядування у гімназії проводить учнівський парламент, який очолює президент. Він складається із шести комітетів: з питань навчання, прав дитини, культури та екології, міжнародних відносин, дозвілля та відпочинку, спорту. Президент учнівського парламенту проводить щотижневі сесії і керує роботою всіх комітетів. Кожний комітет очолює голова, який обирається з числа членів учнівського парламенту.

Представники учнівського колективу працюють в учнівському парламенті, є членами загальногімназійної конференції, ради гімназії, Центру полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва. Представники батьківського колективу і місцевої громади входять до складу загальногімназійної конференції, благодійного фонду, Центру полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва, ради гімназії, батьківської ради. Учителям створюються належні умови праці; фінансове, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення гімназії відповідає нормам сьогодення. Органи громадського самоврядування мають реальні права для вирішення нагальних питань діяльності гімназії.

Види діяльності суб'єктів децентралізованої структури управління: інформаційна (інформаційне забезпечення процесу управління); аналітико-прогностична на основі діагностування (аналіз та прогнозування роботи); мотиваційно-цільова (урахування людського фактора); організаційно-регулююча (організація роботи полілінгвістичної гімназії на основі результатів психолого-педагогічних досліджень, досвіду діяльності інших навчальних закладів країни та зарубіжжя, формування вимог до полікультурного та полілінгвістичного розвитку учнів, їхніх ключових компетентностей); контроль-аналітична (планування власної управлінської діяльності гімназії на основі результатів контролю та аналізу управлінських дій). Така структура оптимально забезпечує поєднання, реалізацію принципів децентралізованої системи управління на всіх ланках й етапах управлінської діяльності й ефективно впровадження державно-громадського управління навчальним закладом.

За такого підходу вчитель розглядається як суб'єкт управління, який бере активну участь в управлінні гімназією. Конкретний учитель та весь педагогічний колектив загалом вирішують питання планування, організації, координації навчального процесу, обирають та застосовують певні форми контролю за виконанням поставлених завдань, виробляють загальні принципи мотивації до професійної діяльності. Саме тому демократичні горизонтальні зв'язки у такій структурі відіграють основну роль. Відповідно, кожен педагог сам є керівником навчально-виховного процесу.

Нами розроблено модель науково-методичного забезпечення діяльності полілінгвістичної гімназії (див. рис. 1), яка представлена чотирма складовими: концептуальною, змістовою, технологічною, результативною.

Розглянемо кожну складову моделі окремо. Як зображено на рис. 1, концептуальна складова охоплює пріоритетні наукові підходи: гуманістичний, системний, діяльнісний, ситуативний, технологічний, особистісно орієнтований, адаптивний, культурологічний, компетентнісний, інноваційний. Застосування гуманістичного, системного й інноваційного підходів до предмета нашого дослідження дає змогу побудувати концепцію діяльності полілінгвістичної гімназії; адаптивного підходу і теоретичного моделювання – модель науково-методичного забезпечення організації діяльності полілінгвістичної гімназії; системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів – рівнево-функціональну структуру управління гімназією. Технологічний підхід дає можливість для проектування технологій упровадження програми науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур», технології формування діяльності учнів, учителів і керівників щодо створення полілінгвістичного і полікультурного середовища та формування якостей і компетенцій випускників гімназії. Використання культурологічного підходу сприяє забезпеченню поступового розвитку творчого і культурного потенціалу вчителя й учня та підвищенню рівня комунікативності, полілінгвістичної культури і проектної діяльності гімназистів.

До концептуальної складової ми відносимо також наукові принципи: соціальної детермінації (розуміння стратегічних завдань освіти на конкретному етапі історичного розвитку держави); гуманізації (повага до кожної особистості); інформаційної достатності (реалізація програми інформатизації освітньої діяльності гімназії); демократизації (впровадження рівнево-функціональної структури управління державно-громадського типу); стимулювання й згуртування кадрів (підвищення професійно-фахової компетентності та творчого потенціалу вчителів).

До змістової складової моделі ми відносимо програму науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур» і рівнево-функціональну структуру управління гімназією.

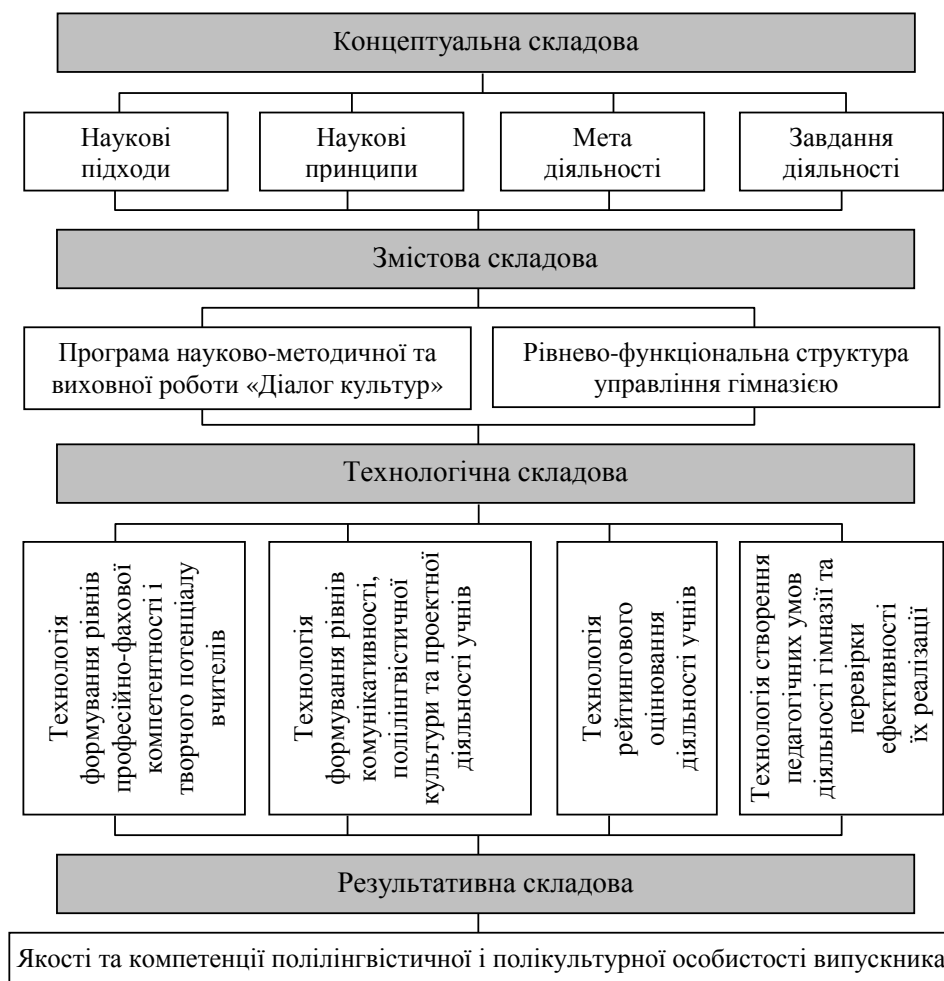

Рис. 1. Модель науково-методичного забезпечення діяльності полілінгвістичної гімназії

Програма науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур» складається з двох частин: перша охоплює план постійно діючого науково-практичного семінару для вчителів і класних керівників загальноосвітніх навчальних закладів із розвитку полілінгвістичного і полікультурного середовища; друга – календарно-тематичний план виховних годин і позакласної роботи; систему основних полікультурних знань, умінь і навичок учнів і вчителів; зміст навчальної та позакласної діяльності учнів різних вікових категорій. Упровадження цієї програми сприяє формуванню якостей і компетенцій випускника полілінгвістичної гімназії та створенню полілінгвістичного і полікультурного середовища.

Технологічна складова розробленої моделі, як бачимо з рис. 1, представлена різними технологіями для учнів, вчителів та керівників.

Результативна складова розробленої нами моделі передбачає розвиток і перевірку сформованості таких якостей і компетенцій полілінгвістичної і полікультурної особистості випускника гімназії, як комунікативність; повага до історії, культури, мови своєї держави; полілінгвістична культура; розвинений інтерес до певної сфери діяльності;

лінгвістична активність; розуміння важливості проектної діяльності; вміння вирішувати конфлікти ненасильницьким шляхом; володіння ключовими компетентностями; сприймання людського життя як головної цінності; лідерство та конкурентоспроможність; здатність до самореалізації; прагнення до здорового способу життя; дотримання моральних і гуманістичних принципів; сформованість компетенцій у сфері рідної та іноземних мов, а також навчальної, комп'ютерної, інформаційної, громадянської та соціальної компетенцій.

Усі складові цієї моделі характеризують організаційно-педагогічні засади діяльності полілінгвістичної гімназії, які ми розуміємо як сукупність наукових підходів і принципів, форм і методів науково-методичного забезпечення її організації; вони є взаємопов'язаними і взаємозалежними. Основною є концептуальна складова, похідними – змістова, технологічна й результативна.

У полілінгвістичній гімназії такий підхід дає змогу побудувати багатовимірну модель школи, розробити її основні структурні модулі та їх зміст. Аналіз пропонує основних концептів моделі освітнього простору в загальноосвітньому навчальному закладі дає можливість у подальшому створити на основі

проектно-цільового підходу дієву програму розвитку навчального закладу, де блоки моделі окреслюватимуть цілі та предметну площину розвитку закладу освіти, а вектори визначатимуть його динаміку просування від наявного до бажаного стану системи.

Модель полілінгвістичного освітнього простору в гімназії має відкриті зони – вихід на зовнішній соціальний простір, завдяки чому вона набуває таких властивостей, як відкритість, динамічність, самокерованість, цілеспрямованість і функціональність. Про відкритість полілінгвістичного освітнього простору в гімназії як соціально-педагогічної системи свідчать її зв'язки із зовнішнім соціокультурним та інформаційним середовищем й іншими сферами життя суспільства. Динамічність діяльності гімназії підтверджується змінами в кадровому, фінансовому, матеріально-технічному, інформаційному ресурсах, а також у процесах навчання, виховання і розвитку обдарованих гімназистів в умовах нової освітньої парадигми. Самокерованість гімназії здійснюється управлінськими органами, суб'єктами управління та самоуправління, завдяки механізмам управління та самоуправління. Цілеспрямованість і функціональність гімназії забезпечуються її розвитком відповідно до сформульованої місії та визначених стратегій щодо якісної гімназійної підготовки.

Саме на основі формування полілінгвістичного освітнього простору в гімназії забезпечуються полілінгвістичне і полікультурне спрямування особистості, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання учня, встановлення державно-громадського принципу управління навчальним закладом.

Література

1. Болгаріна В.С. Культурологічний підхід до управління школою / В.С. Болгаріна. – Х.: Основа, 2006. – 107 с.
2. Концепція Державної цільової соціальної програми «Школа майбутнього» на 2007–2010 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. №100-р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua.
3. Пікельна В.С. Система управління голландськими загальноосвітніми школами // Директор школи. Україна. – 2000. – № 1. – С. 110–117.
4. Цимбалару А.Д. Забезпечення готовності педагогічного колективу до моделювання інноваційного освітнього простору в школі / А.Д. Цимбалару // Анотовані результати НДР Інституту педагогіки за 2008 р. – К.: Пед. думка, 2009. – 424 с. – С. 25–26.
5. Цимбалару А.Д. Моделювання інноваційного освітнього простору 12-річної школи // Педагогіка життєтворчості в контексті нової філософії освіти: психол.-пед. аспект: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 13–14 травня 2008 р. – Д.: Інновація, 2008. – 368 с. – С. 42–50.
6. Чернишов О. «Школа майбутнього»: концептуальні засади / О.Чернишов, А.Удовенко // Підручник для директора. – 2009. – № 9. – С. 2–15.

Анотації

Надія АНАНЬЄВА Формування освітнього простору полілінгвістичної гімназії

У статті пропонується досвід модернізації гімназії як полілінгвістичного загальноосвітнього навчального закладу. Розкриваються особливості діяльності полілінгвістичної гімназії, метою якої є проектування полілінгвістичного освітнього простору, що забезпечить формування полілінгвістичної і полікультурної особистості, здатної жити і працювати в глобалізованому багатомовному суспільстві.

Ключові слова: полікультурна освіта, полілінгвістична гімназія, полілінгвістичний освітній простір, модель науково-методичного забезпечення діяльності, організаційно-педагогічні засади, рівні управління.

Надежда АНАНЬЕВА Формирование образовательного пространства полилингвистической гимназии

В статье предлагается опыт модернизации гимназии как полилингвистического общеобразовательного учебного заведения. Раскрываются особенности деятельности полилингвистической гимназии, целью которой является проектирование полилингвистического образовательного пространства, обеспечивающего формирование полилингвистической и поликультурной личности, способной жить и работать в глобализованном многоязыковом обществе.

Ключевые слова: поликультурное образование, полилингвистическая гимназия, полилингвистическое образовательное пространство, модель научно-методического обеспечения деятельности, организационно-педагогические основы, уровни управления.

Nadiya ANANYEVA Formation of educational space of polylingual gymnasium

The article deals with the experience of modernizing of gymnasium as polylingual general educational establishment. The peculiarities of polylingual gymnasium functioning aimed at creating polylingual educational space are considered. This space ensures the moulding of polylingual and polycultural personality capable of living and working in a globalized polylingual community.

Keywords: polycultural education, polylingual gymnasium, polylingual educational space, model of scientific-methodological activity provision, organizational and pedagogical fundamentals, levels of management.